

A SZÉKESFEHÉRVÁRI NEMZETI EMLÉKHELY

„...De nappal és éjszaka is mindenütt, ahol a munka robotolt, fenn a várban a piacon körös-körül és az úton le a várból, ahol a szekerek jártak szüntelenül, és lenn a Maros-parton, ahol a tutajok fáját bontották és halmozták, és a hajókról a köveket rakták ki a partra, meg a porondot lapátolták, és a mézskemencéknél is, itt is, ott is, s hol gyalog, hol lóháton, látták az emberek járni-kelni csendesen azt a süveges, köpenyeges embert, akit hol Csanád úr, hol valami pap, hol csupán egy katona kísért, és aki mindent meglátott, és nem kiabált egyet sem, és nem ütött és nem káromkodott, csak csendesen szólt, s intett, s mégis mindenütt rend lett, és a megakadt munka tovább folyhatott, a kátyúba fulladt szekereket kiemelték, a süllyedő sárt kövekkel rakták ki, a ki-kidőlt állatok helyett újakat hoztak elé, és többet, a megfáradt embereket mással pótolták; de az az ember nem fáradott sem nappal, sem éjszaka. S ahol elment, ott a népek s katonák, a mesterek és a sáros, izzadó munkás-rabok utánapillantottak, s maguk elé mondták suttogva:

- A király...”

(Kós Károly: Az Országépítő)

Ki tudja, talán így indult nem csak a Maros mentén, de Fehérváron is a Bazilika építése. Államalapító, Országépítő Szent királyunk emberfeletti munkát végzett. Ennek egyik szép, monumentális építészeti példája lehetett az ország sokáig legfontosabb temploma, a Fehérvári Székesegyház. Királyainkat itt koronázták, eskették és temették. Fájó, hogy mindennek szinte nyoma sincs, viharos történelmünk csupán romokat hagyott a területen.

Mindennek ellenére, a Bazilika hiánya felett érzett keserűségünk sem jogosíthat fel arra, hogy bizonytalan találgatások alapján újraépítsünk valamit, amiről már soha nem tudhatjuk meg pontosan, hogy milyen is lehetett valójában. Bízunk kell a megmaradt romok erejében – kidolgozottságuk művészi színvonalát, elhelyezkedésük pedig a kor építési technikájához képest lenyűgöző méreteket jelez. Bízunk kell továbbá a hely kisugárzásában – annak idején még sokkal több mindent figyelembe vettek egy templom helyének kijelölésekor... És bízunk kell a hely szellemében – a valaha itt lezajlott események és az itt nyugvók mind-mind hozzánk szólnak, s megérintenek.

Fentiek tükrében jelen tanulmánytervünk céljai a következők:

- a romok, megmaradt emlékek fizikai védelme, az eredeti helyszínen történő bemutatathatóságuk biztosítása;
- a Bazilika hajdani méreteinek, terének érzékeltetése a megmaradt töredékek alapján;
- a hely kiemelt fontosságának jelzése;
- a város védelme, mely már nem a Bazilika, hanem annak hiánya köré szerveződött;
- városi fórum megteremtése, mely hétköznapi találkozási és pihenési pontként, ünnepeken rendezvények helyszínéül szolgál;
- ismeretterjesztés, figyelemfelkeltés, látogatók vonzása.

TANULMÁNYTERVÉNEK ISMERTETÉSE

A terv három fő elemet tartalmaz:

1. A hajdani Bazilika romjainak védelme és bemutatása

A romokat vízszintes síkú üvegezett védőtetővel tervezzük lefedni. A védőtető kialakítása olyan, hogy szerkezetével, bordakiosztásával érzékeltetni tudja a Bazilika alaprajzát: az üvegtető keresztartói, hosszartói és lezáró szegélyei a néhai templom körítőfalai és boltozati rendszerének hevederei mentén futnak.

Az üvegtető főtartóit a Bazilika oszloppairra, illetve azok helyére támasztjuk le – új nyerstégla pillérekkel állítunk e helyeken. Az új pillérek a letámasztás elsődleges funkcióján túl szintén jelezni képesek a hajdani térrendszert, miközben kialakításuk nem okoz félreértést, egyértelműen látható mai építésük.

A védőtető magasságát úgy határoztuk meg, hogy a romterület melletti Koronázó térről, sétányról be lehessen látni a tető alá, ezáltal a romterület az oda való belépés nélkül is áttekinthető. Ez a magasság a városképet még nem zavarja, viszont alatta a romterületen sétálva már kellő belmagasságú, és nem nyomasztó a tér – amit az üvegezett kialakítás is elősegít. Az üvegtetőre a nagyközönség nem léphet föl, az csak fedésként szolgál. Szélein nincs lezárás, így szabadon átszellőzik. Szent István sírhelyét az üvegtetőn kiemeléssel jelezzük.

A romterület és a Bazilika terének feltárására méltóbb lenne a hajdani bejárat felőli érkezés. Pontosán e helyen belépni a püspöki palota időközben ideépült épülete miatt már nincs lehetőség, de a palota és Ozorai Pipó néhai tornya között még mód nyílik egy bejárat létrehozására: áttört acélrácsból készülő lépcsőn juthatunk le, a lépcső alatt betekintést engedő üvegfedéssel. Megtartjuk emellett a területet északkeleti irányból, a Lux-féle épület felől feltáró bejáratot is. A romok között azok fölé emelt acél-üveg járdarendszeren közlekedhetünk.

Az üvegtető konzolosan túlnyújtott acél főtartókkal rendelkezik, a főtartók között acél fiókbordákkal, ezek között pedig élükre állított ragasztott üveg bordákkal. Ezekre helyezhető a 2%-os hajlásszögű üvegfedés, mely víztiszta, de napvédő fémbevonattal ellátott „Solar” üvegezéssel készülhet.

2. Figyelemfelkeltő jelzés, mely érzékelteti a hely rangját, jelentőségét

A területet keletről záró, Lux-féle „L” alakú épület északi szárának zárásaként egy tornyot terveztünk. Ez a területnek méltó megjelölést ad, továbbá célszerű kilátó, letekintő helyként szolgál a látogatók számára. A romterület igazán innen látható át megfelelően, az üvegtetőn át a romok jól érzékelhetőek. A torony tetején elhelyezhető Mihály Gábor Munkácsy-díjas szobrászművész alkotása: „Szt. István felajánlja országát Szűz Máriának”. A torony alját úgy alakítjuk, hogy kikerülje az itt húzódó városfal-maradványt. A 21 méter magasán levő kilátóteraszra lift és lépcső visz fel. A közbenső, téglarések közt sejtelmesen megvilágított szinteken érdekes kiállítások rendezhetőek be.

3. Városi tér, fórum létrehozása

A Lux-féle épület öblében kellő méretű tér alakítható ki, melynek városi hangulatát fokozza a tervezett torony is. A tér jó léptékű a hétköznapiak számára, de méretei megfelelnek a városi, állami reprezentáció igényeinek is.